

Krátké ukázky, výstižně charakterizující přínos Nerudovy poezie

(studie F. X. Šaldy)

Měl strašnou odvahu, že vzal slova z ulice, nemytá a nečesaná, jak je zastihl, a učinil z nich posly věčnosti.

To byl ryze umělecký heroismus, poněvadž riskoval posměch — posměch, tohoto nejstrašnějšího, zákeřného a podlého vraha dojmu a citu v umění.

Krok vedle a padl do bláta sám.

Jsou v Nerudovi strofy a verše, které stály v době svého vzniku na samém ostří smělosti a směšnosti a třásly se první chvíli na papírových vážkách v nejistotě mezi obojím. Dnes nám uniká cit a smysl toho, dnes cítíme dosti ztěžka již i jejich odvahu: zvítězily, vžily se, staly se majetkem obecnosti, a tím ztratili jsme jich silnou bezprostřednost a můžeme si ji jen představit v reflexi.

Šlo mu jen o jedno: aby napojil a nasýtil, aby byl k užitku a potřebě. Postavil úmyslně své dílo zrovna do prostřed života, aby bylo co nejbliž dosahu všech lačných duší a srdcí a aby co nejsnáze s nimi splývalo.

Jeho nejkrásnější verše mají sevřenou kruhovou ražbu peněz života a spotřeby, průhlednou, neosobní krásu říkadel a přísloví, jich plnou, obsažnou dukátovou hudbu i volný a slavný spád: sedají na rty samy sebou ve chvílích příležitosti a spadají s nich měkce jako dary zděděné a věky chráněné lásky a moudrosti.

Učinil své umění živným, štědrým, příležitostným a služebným, a proto vezme svoji odměnu: lidé neuvěří nikdy doopravdy, že to bylo celé umění a z královské krve.

Dává, pokud může a dovede, každému všecko: lidu stravu, umělci radost a rozkoš, hlupákovi zábavu, snivci tesknotu, mudrci sen, básníku smutek a tragiku — ale to milují kastovníčtí lidé nejméně.

Lidé neuvěří nikdy, že byl opravdu veliký. Připustí, že byl vtipný, rozní, graciosní, vroucí a teskný — připustí snad tisíc jiných věcí, jen ne velikost.